

virkelighed. Det havde været pædagogisk at hjælpe læseren til selv at gå på opdagelse. Og det havde været hæderligt i det mindste at nævne, at der eksisterer en videnskabelig diskussion omkring Knytlingesagas brug af kilder.

Rikke Malmros

Diplomatarium Danicum. 1. række, 3. bind. 1. del: Diplomer 1170–1199. 2. del: Epistolæ abbatis Willelmi. Ved C. A. Christensen, Herluf Nielsen og Lauritz Weibull (†). (C. A. Reitzels Boghandel, 1976 og 1977). 613 s.

Det danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave af diplomatariet skrider regelmæssigt frem. Det nu foreliggende bind, der af praktiske grunde er delt i to, men har fælles register, svarer til det foregående for tiden 1053–1169, og benytteren har stadig grund til at glæde sig over den dygtighed og lærdom, hvorved stoffet er lagt til rette. Adskillige diplomer har krævet lange og tidrøvende undersøgelser, før de kunne fremlægges. Eksempelvis er det nu klarlagt, at det ene af Absalons stadfæstelser af biskops Svends testamente i Øm klostres krønike er uægte, og at således biskop Tyge af Århus, der i krøniken afmales som munkenes uretfærdige plageånd, i det mindste havde ret i sin påstand om, at klostret havde skrivere, som kunne udfærdige, hvad det ønskede. Også i dateringen kan udgiverne møde med forbedringer. Cølestinus den 3.s stadfæstelse på Knud den 6.s gave til Ribe kirke, der i Oluf Nielsens udgave af »Oldemoder« fra 1869 dateres til 1193, får nu det rette årstal 1197.

I abbed Vilhelms breve møder man andre aktstykker end almindeligt. Ved et diplom forstår de fleste et retsstiftende dokument. Vilhelm, den senere helgenkårede augustiner fra Frankrig, døde 1203 (?) og er særlig kendt som leder af Æbelholt. Han har efterladt sig en række breve af mere privat karakter, der langt bedre

end beskrivelsen af hans liv og mirakler lader læseren få et indblik i hans personlighed, og derigennem lærer man ham at kende som en af de fremmede, som var med til at gøre Valdemarernes tid til en frodig kulturperiode. I stedet for diplomernes konventionelle form møder man her beskrivelser fra et menneske, der inden for brevstilens mere løse ramme får plads for sine meninger.

Registrene omfatter en person- og en stednavnefortegnelse og er som i de andre bind omhyggelige og oplysende. Det kan kun blive et fromt ønske, om der også havde været et sagregister. Vanskelighederne ved at affatte det er iøjnefaldende. Det er næsten umuligt at begrænse, fordi næsten alt kan tages med, hvis man vil udtømme teksterne, men omvendt kan også meget udelades, hvis man vælger et mere snævert synspunkt i udtagningen af stikordene. Diplomatariet omfatter nu så mange bind, at det er umuligt at læse dem alle igennem, når man skal undersøge, hvor en sag eller et sagforhold er omtalt. Hverken Kr. Erslevs udgave af de middelalderlige testamenter eller udgaven af gilde- og lavsskråer kan bruges som hjælpemiddel, da de ganske vist har udførlige registre, men kun omfatter en ubetydelighed af, hvad diplomatariet indeholder. I Oluf Nielsens udgave af Codex Esromensis har man samlet personer, steder og sager i et fælles register; men denne udvej bør næppe efterlignes.

Helge Søgaard

Erik Kjersgaard: *Mad og øl i Danmarks middelalder*. (Nationalmuseet, 1978), 217 s.

Det er for tiden mode at beskæftige sig med vikingetiden og middelalderen, og denne interesse er blevet skærpet ved Nationalmuseets udstilling i Brede 1976 om det daglige brød i den sidste periode. Udstillingen har krævet adskillige forarbejder, og forfatteren, der har ledet op-